

Vitaminy v magistraliter receptuře

Robert Jirásek
Edukafarm, Praha

V posledních letech jsme svědky renesance magistraliter přípravy. Častou složkou individuálně připravovaných léčivých přípravků (IPLP), a to jak k zevnímu, tak vnitřnímu užívání, bývají též vitaminy. Míšení, „ředění“ či zapracování hromadně vyráběných léčivých přípravků (HVLP) s obsahem vitamínů do magistralit je v rozporu s údaji v jejich SPC a představuje postup non lege artis. Nabídka atestovaných substancí ze strany lékárenského velkoobchodu se sice zvyšuje, přesto však není vždy možné představit a požadavkům lékařů vyhovět.

Vitamin A

Vitamin A (*axerophthol, retinol*) je liposolubilní látka běžně předepisovaná ve formě specialit (kapsle, Infadolan ung aj.). *Praescriptiones magistrales* (1994) uvádějí recept na oční mast s octanem retinolu k podpoře hojení rohovky (viz tam). Pro magistraliter přípravu se jako zdroj vitamínu A využívá olej z tresčích jater (*Jecoris aselli oleum B*), který je např. součástí známé „Vinohradské masti“ na opruzeniny nebo emulze s Polysanem na spáleniny. „Rybí tuk“ samotný se vzhledem k současné přítomnosti vitamínu D podával perorálně za účelem profylaxe křivice a v emulzi s lecitinem, rozpuštěnými solemi vápníku a fosforu jako tonikum a roborans.

Rp.
Zinci oxydi
Jecoris aselli ol. B
Synderman CH
Vasellini albi aa ad 200,0
M. f. unguentum

D. S. Mast na opruzeniny

Rp.
Jecoris aselli ol. B
Olivae ol. raffin. aa 30,0
Polysan ad 100,0
M. f. emulsio

D. S. Nanést na spáleninu a překrýt obvazem

B-komplex

Vitaminy skupiny B jsou ve vodě rozpustné látky různé chemické struktury. Do B-komplexu se obvykle zahrnuje 10 substancí (vitaminy B₁, B₂, B₃, B₅, B₆, B₉, B₁₂, B₁₃, B₁₅ a biotin). Z celé škály jsou pro individuální přípravu v lékárnách dostupné pouze dvě suroviny – *Pyridoxini hydrochloridum* a *Dexpanthenolum*. **Pyridoxin** bývá součástí prášků s oxidem/mléčnanem hořečnatým (podporuje setrvaní Mg²⁺ uvnitř buňky), **dexpanthenol** (alkoholový analog biologicky aktivní kyseliny pantothenové, provitamin B₅) je významným kožním a slizni-

ním epitelizanciem. *Dexpanthenol* podaný v infuzi obnovuje činnost tlustého střeva ochromenou po ileu a chirurgických výkonech.

Rp.
Magnesii oxydi 0,2
Pyridoxini hydrochlor. 0,02
M. f. pulvis
D. tal. dos. No C (centum) ad caps. gelat.

D. S. 2 tobolky denně

Rp.
Dexpanthenoli 5,0
Paraffini liq. 35,0
Adipis lanae 45,0
Vanillini 0,1
Aq. purif. ad 100,0
M. f. unguentum

D. S. Balzám na rty

Vitamin C

Kyselina askorbová se v IVLP používá jednak terapeuticky, jednak jako pomocná látka – antioxidant vodné fáze lokálních i p. o. podávaných léčivých přípravků v koncentraci 0,01–0,1%. Předepisovala se do krátkodobě užívaných „protichřipkových“ směsí spolu s chininem a kyselinou acetylsalicylovou (ASA), event. s efedrinem, emetinem a ASA. V současnosti se užívá při karencích a horečnatých stavech, podpůrně v algero-imunologii a revmatologii (jedna ze složek „Hradecké směsi“).

Rp.
Acidi ascorbici
Calcii lactat. aa 0,1
Magnes. lactat. 0,15
Zinci sulfat. heptahydr. 0,02
M. f. pulvis
D. tal. dos. No LX (sexaginta) ad caps. gelat.
D. S. Ráno a večer 1 tobolku

Rp.
Acidi ascorbici
Acidi citrici aa 0,3
Xylitoli 0,8
Glyceroli ung. ad 20,0
M. f. unguentum
D. S. K masáži dásní

Vitamin F

Polynenasycené mastné kyseliny (linolová, γ-linolenová a arachidonová), souhrnně vitamin F se v posledních letech dostávají do popředí zájmu. Mají značný dietetický význam a zanedbatelný není ani jejich pozitivní vliv na různé kožní afekce (atopická dermatitida, psoriáza aj.) V magistraliter přípravě je zaveden lněný olej (*Lini oleum virginale*); používá se po lžících jako laxans, zevně jako vehikulum a součást Stahlova linimentu (*Linimentum calcis*) k ošetření menších popálenin.

Rp.
Calcii hydroxid. sol.
Lini ol. virgin. aa ad 100,0
M. f. mixtura agitanda

D. S. Nanést na spáleninu. Před upotřebením zatřepat!

Závěr

V magistraliter receptuře jsme se mohli setkat ještě se dvěma látkami – vitageny cholinem a methioninem. **Cholin** se podával při jaterní steatóze (*Cholini chlor. 30,0; Sir. aurantii 60,0; Aq. dest. ad 300,0. M. D. S. 3 lžice denně*), **methionin** předepisují dermatologové při vlasovém defluviu.

Autor děkuje MUDr. Zině Kaucké za konzultaci.

Literatura:

- Hašek J. Nové léčivé látky v magistraliter receptuře II – dexpanthenol. *Praktické lékárenství* 2010;6:192–197.
- Lenfeld J, et al. *Praktikum z receptury*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
- Melicher M, Chalabala M, Mandák M, et al. *Technológia galeník a liekov*. Martin: Osveta, 1973.
- Modr Z, Hejlek J, Šedivý J. *Praescriptiones magistrales*. Praha: Grada, 1994.
- Sklenář Z, Skořepová M, Jirásek R, et al. *Magistraliter receptura v dermatologii*. Praha: Galén, 2009.
- Sklenář Z, Ščigel V. *Magistraliter receptura ve stomatologii*. Praha: Havlíček Brain Team, 2012.
- Žáček H, et al. *Základní praktikum z farmaceutické technologie*. Praha: Univerzita Karlova, 1989.